

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ: นักวิชาชีพน้องใหม่ กับความท้าทายในงานด้านคนพิการในประเทศไทย

ธิดารัตน์ นงค์ทอง¹, มาลิน เนาว์นาน²

^{1,2}วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: ¹tidarat.non@mahidol.ac.th, ²malyynn.nao@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ หรือ Rehabilitation Counselor ถือว่าเป็นนักวิชาชีพน้องใหม่ในวงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย ซึ่งบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ยังไม่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ผู้นิพนธ์ได้มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้มีความโดดเด่นในวงการงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการใน 2 ประเด็นหลักคือ 1) ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้มีความชัดเจน และเผยแพร่ให้มีความเข้าใจอย่างกว้างขวางในวงวิชาการ โดยได้เสนอบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในรูปแบบ “Rehabilitation Counseling 4-C Model” ได้แก่ C-Case Management, C-Counseling, C-Coaching & Placement และ C-Challenge & Reinforce 2) ควรมีการผลักดันให้มีการกำหนดตำแหน่งนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ในองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

คำสำคัญ: นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, การให้คำปรึกษา

Rehabilitation Counselor: A new vocation with challenge to work with Person with Disabilities in Thailand.

Tidarat Nongthong¹, Malynn Naovanan²

^{1,2}Ratchasuda College, Mahidol University

E-mail: ¹tidarat.non@mahidol.ac.th, ²malynn.nao@mahidol.ac.th

Abstract

“Rehabilitation Counselor” is a new vocation in a field of rehabilitation counseling. The Roles of Rehabilitation Counselor are not so widely well-known. In this article, the author recommended two main Issues in order to develop the field of rehabilitation counseling for person with disabilities. The first recommendation was “Job description for rehabilitation counselor should be indicated distinctly and need to be promulgated extensively in academic filed”. The author proposed the roles of Rehabilitation Counselor in the form of “Rehabilitation Counseling 4-C Model”; C-Case Management, C-Counseling, C-Coaching & Placement, and C-Challenge & Reinforce. The second recommendation was “The organizations, both in government sectors and private sectors, should promote the position of Rehabilitation Counselor in their organization”.

Keywords: Rehabilitation Counseling, Counseling

บทนำ

ในการทำงานด้านการดูแล ส่งเสริม พัฒนาคุณภาพคนพิการนั้น มีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลากหลายสาขาวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครูการศึกษาพิเศษ เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิชาชีพจะมีบทบาทหน้าที่ที่มีความสำคัญแตกต่างกันไป นอกจากนี้กลุ่มวิชาชีพข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนี้ยังมีบุคลากรอีกวิชาชีพหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นนักวิชาชีพน้องใหม่ในวงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย นั่นคือ นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในบทความนี้ผู้นิพนธ์ได้นำเสนอนิยามและขอบเขต บทบาทหน้าที่นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ความเป็นมาและความท้าทายของนักวิชาชีพนี้ในงานด้านคนพิการในประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

นิยามและขอบเขต

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ หรือ Rehabilitation Counselor หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่เอื้ออำนวยในกระบวนการช่วยเหลือบุคคลที่มีบกพร่องทั้งทางด้านพัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางสติปัญญา และทางอารมณ์ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นบรรลุวัตถุประสงค์ทางอาชีพ และการมีวิถีชีวิตอิสระของคนพิการแต่ละบุคคล ผ่านการบูรณาการกระบวนการให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารหรือการสร้างสัมพันธภาพ ที่เน้นในเรื่องความรู้สึก พฤติกรรม การให้ความหมายกับประสบการณ์ต่างๆ ผลที่จะได้รับจากทางเลือกและเป้าหมายในชีวิต โดยนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จะให้การปรึกษาแก่คนพิการ ตลอดจนทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้คนพิการเกิดการยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง ทั้งทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ ทางด้านอาชีพสามารถมีวิถีชีวิตอิสระได้ (Commission on Rehabilitation Counselor Certification [CRCC], 2011) ซึ่งบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการให้ความ

ช่วยเหลือคนพิการนี้ นับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญบทบาทหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนคนพิการในเรื่องการปรับตัว และมีส่วนช่วยให้คนพิการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการรับการฟื้นฟูสมรรถภาพได้เป็นอย่างดี (Songcharoen, 2006)

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ที่ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือบุคคลที่มีความพิการในงานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในช่วงเรียก เรียกว่า agent หรือ case worker ทำหน้าที่ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ (Nuchpongchai, 2006) ต่อมาได้มีการพัฒนางานเกิดเป็นงานให้การปรึกษาเรียกว่า การให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Rehabilitation Counseling) และได้มีการพัฒนาหลักสูตร Rehabilitation Counseling ขึ้นในระดับมหาวิทยาลัยซึ่งได้รับการรับรองจากสภาการจัดการศึกษาด้านการให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Council On Rehabilitation Education : CORE) ซึ่งผู้ที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่ CORE รับรอง จะได้รับใบประกอบวิชาชีพนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Certify Rehabilitation Counselor)

สำนักงานสถิติแรงงาน กระทรวงแรงงาน ประเทศสหรัฐอเมริกา (Bureau of Labor Statistics, 2016) กล่าวว่า นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ต้องมีคุณสมบัติทั้งทางด้านคุณวุฒิ และด้านคุณลักษณะ ดังนี้

- 1) ด้านคุณวุฒิ: จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ(Rehabilitation Counseling) หรือสาขาที่เกี่ยวข้องในประเทศสหรัฐอเมริกาผู้จ้างงานต้องการผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีเกี่ยวข้องกับสาขาที่เรียนระดับปริญญาโท ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ ตลอดจนเทคนิคที่ช่วย

ให้สามารถเข้าถึงการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต ซึ่งหลักสูตรการให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จะช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถประเมินความต้องการของผู้รับบริการ สามารถคิดค้นวิธีหรือระบบในการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษา หรือที่ทำงานให้แก่คนพิการได้ รวมถึงเข้าใจถึงการดูแลรักษาและจิตวิทยาเกี่ยวกับความพิการ ทั้งนี้ผู้จ้างงานต้องการผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการให้คำปรึกษาแก่คนพิการ

การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสำหรับนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ สำนักงานคณะกรรมการรับรองวิชาชีพนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือ Commission on Rehabilitation Counselor (CRC) Certification มีข้อกำหนดว่า ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโท มีชั่วโมงฝึกประสบการณ์ในวิชาชีพ 2000-4000 ชั่วโมง ใบอนุญาตมีอายุ 5 ปี โดยนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จะต้องผ่านการฝึกอบรม หรือผ่านการทดสอบใหม่อีกครั้งเพื่อให้ได้รับการต่อใบอนุญาต

อย่างไรก็ตาม การให้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสำหรับนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ มีความแตกต่างกันของแต่ละรัฐและตามลักษณะของบริการ โดยการให้บริการให้คำปรึกษาทางด้านจิตใจผู้รับบริการและคนไข้ ต้องได้รับการอนุมัติจากผู้บริหารการออกใบอนุญาตของรัฐ ส่วนนักให้คำปรึกษา ที่ให้บริการด้านอื่นๆ เช่น นักให้คำปรึกษา ที่ทำหน้าที่ให้บริการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ หรือผู้ช่วยเหลือในการทำงานอาจได้รับการยกเว้นจากข้อกำหนดในกฎหมายของรัฐ อาจไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้ผู้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนใบอนุญาต ควรศึกษาข้อมูลว่าตำแหน่งงานใดที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพโดยสามารถหาข้อมูลได้จากสำนักงานคณะกรรมการรับรองวิชาชีพนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือ Commission on Rehabilitation Counselor (CRC) Certification.

2) ด้านคุณลักษณะ: คุณลักษณะที่สำคัญ

- ทักษะการสื่อสาร (Communication skills) ต้องมีความสามารถในการสื่อสารกับผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดที่ชัดเจน ทันสถานการณ์ และให้ข้อมูลต่างๆ ด้วยวิธีที่เข้าใจง่าย

- มีความเห็นอกเห็นใจ (Compassion) ผู้รับบริการต้องการความเห็นอกเห็นใจและจริงใจในการช่วยเหลือ แต่ไม่ได้ต้องการความสงสาร นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จึงควรมีท่าทีเห็นอกเห็นใจ มีคำพูดแสดงความเข้าใจและจริงใจต่อผู้รับบริการ

- ทักษะการคิดตัดสินใจ (Critical-thinking skills) ต้องมีความสามารถในการคิดตัดสินใจแก้ไขปัญหา มีไหวพริบดี รวมถึงต้องสามารถพัฒนาแผนงานสำหรับการปฏิบัติการช่วยเหลือจนบรรลุเป้าหมาย โดยตระหนักถึงความสามารถและความสนใจของผู้รับบริการ

- ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal skills) ความสามารถในการทำงานกับบุคคลที่มีความแตกต่างกันเป็นทักษะที่สำคัญของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งต้องใช้เวลาทั้งหมดในการทำงานกับ ผู้รับบริการโดยตรง รวมถึงครอบครัว นายจ้าง หรือนักวิชาชีพอื่นๆ นักให้การปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ต้องสามารถพัฒนาและรักษาสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกันไว้

- ทักษะการฟังที่ดี (Listening skills) เป็นสิ่งจำเป็นสำคัญมากสำหรับนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งต้องใช้ความตั้งใจ สนใจฟังเพื่อความเข้าใจในประเด็นปัญหา ความวิตกกังวล และคุณค่าที่สำคัญของผู้รับบริการ

- มีความอดทน (Patience) มีความอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อย ความยากลำบาก อดทนต่อกริยาท่าทางการกระทำ และคำพูดที่ไม่สบอารมณ์หรือทำให้เราโกรธ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาผู้รับบริการเรียนรู้ทักษะและวิธีการใหม่ๆ นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ต้องมีความอดทนอดกลั้น เช่นเดียวกับที่ผู้รับบริการมีความพยายามในการเรียนรู้

และจัดการกับปัญหาความพิการของพวกเขา

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่านักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และรับมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือคนพิการ โดยอาศัยกระบวนการทางการให้คำปรึกษา (Counseling) และกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อช่วยให้คนพิการยอมรับและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ ทางด้านอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีวิถีชีวิตอิสระและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่คนพิการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

บทบาทและหน้าที่

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จะทำงานอยู่ในหลากหลายองค์กรที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ หน่วยบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของรัฐ องค์กรเอกชน โรงเรียน บริษัทประกัน โดยมีการติดต่อประสานงานกับระบบบริการส่งต่อต่างๆ เช่น โปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของรัฐ การศึกษาพิเศษ ค่าชดเชยของงาน เป็นต้น (Nuchpongchai, 2006) โดยมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญดังนี้

สำนักงานสถิติแรงงาน กระทรวงแรงงาน ประเทศสหรัฐอเมริกา (Bureau of Labor Statistics, 2016) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าโดยทั่วไปมีหน้าที่ให้บริการเกี่ยวกับ

- 1) ให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม หรือรายบุคคล เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการปรับตัวยอมรับความพิการของตนเองได้
- 2) ประเมินศักยภาพของผู้รับบริการ เกี่ยวกับความสนใจ ประสบการณ์ ทักษะต่างๆ รวมทั้งสุขภาพและการศึกษา
- 3) ร่วมหารือกับสหวิชาชีพต่างๆ เช่น แพทย์

นักบำบัดต่างๆ นักจิตวิทยาในการวางแผนพัฒนาผู้รับบริการ

4) ประสานงาน หรือบริหารจัดการให้ผู้รับบริการได้รับบริการด้านต่างๆ เช่น การรักษาทางการแพทย์ หรือการฝึกอาชีพ

5) ช่วยให้ผู้ว่างงาน ได้เข้าใจถึงความต้องการจำเป็น และความสามารถของคนพิการ รวมถึงข้อมูลด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

6) ช่วยให้ผู้รับบริการได้พัฒนาจุดแข็ง และปรับตัวยอมรับข้อจำกัดของตนเอง

7) ช่วยจัดหาเครื่องช่วยหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่างๆ อาทิ เก้าอี้ล้อเข็น หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการใช้ชีวิตอิสระได้มากขึ้น

8) บันทึกและเก็บรักษาข้อมูล และติดตามความก้าวหน้าของการปรับตัวในการฟื้นฟูสมรรถภาพหรือแผนการดูแลที่สำคัญของผู้รับบริการ

9) ให้การช่วยเหลือพิทักษ์สิทธิของคนพิการ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชน และการทำงานในหน้าที่ๆ พวกเขาเลือกได้ดีขึ้น

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จะช่วยเหลือเอื้ออำนวยให้คนพิการก้าวผ่านช่วงต่างๆ ของชีวิต หรืออาจกล่าวได้ว่า นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จะมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนผ่านจากช่วงหนึ่ง ไปอีกช่วงหนึ่ง เช่น การเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การทำงาน ช่วยให้คนพิการมีความกล้าหาญที่จะสร้างประสบการณ์ในอาชีพ และสามารถจัดการกับผลกระทบทางร่างกายและจิตใจของตนได้ การช่วยเหลือผู้สูงอายุปรับตัวรับมือกับความเปลี่ยนแปลงไปสู่ความพิการ เนื่องมาจากความเจ็บป่วยหรือการบาดเจ็บ

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการบางคนทำหน้าที่ผู้ติดต่อประสานงานโดยตรงเกี่ยวกับการจ้างงาน บางครั้งเรียกว่า “นักให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Vocational Rehabilitation Counselors)” ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นการทำงานกับนักศึกษาที่ใกล้จบการศึกษา หรือผู้ใหญ่

Gladding, 2004 (cited in Nuchpongchai, 2006) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่สำคัญของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการคือ บทบาทของนักแก้ปัญหา ลักษณะที่สำคัญคือ ความสามารถในการรับรู้ปัญหาของคนพิการแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และช่วยวางแผนขั้นตอนในการควบคุมป้องกันที่เหมาะสม โดยในปี ค.ศ. 1970 กรมแรงงานของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ดังนี้

- 1) การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เน้นด้านอารมณ์และการปรับตัว
- 2) การค้นหาผู้พิการ
- 3) การกำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสมตามมาตรฐาน เช่น เกณฑ์ในการให้เงินทุน
- 4) การฝึกอบรม เช่น ทักษะทางอาชีพ การศึกษา เพื่อให้คนพิการเข้าสู่อาชีพได้
- 5) จัดหาเครื่องช่วยหรือสิ่งอำนวยความสะดวก
- 6) ให้การสนับสนุนอื่นๆ เช่น การแพทย์ การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม การพัฒนาตนเอง เป็นต้น
- 7) การจัดวางบุคคลทางอาชีพ
- 8) การวางแผน เป็นการทำงานร่วมกันกับคนพิการในการวางแผนเพื่อไปสู่เป้าหมาย
- 9) การประเมินผล เป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้รับบริการเพื่อจัดบริการตามต้องการ
- 10) การให้คำแนะนำแก่หน่วยงาน
- 11) การประชาสัมพันธ์ นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการควรประชาสัมพันธ์งานบริการให้ชุมชนทราบ
- 12) การติดตามผล ควรมีการติดต่อระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่คนพิการร่วมทำงานด้วย และติดต่อกับคนพิการที่ใช้บริการจนกว่าจะแน่ใจว่าสามารถสิ้นสุดกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพได้

Roessler and Rubin (1992) ได้กล่าวว่า นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ มีบทบาท

หน้าที่หลากหลายและต้องใช้ทักษะต่างๆ จำนวนมาก ในการช่วยเหลือให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่สำคัญคือ

- 1) การบริหารจัดการบริการ (Case management)
- 2) การประเมินและการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Vocational assessment and counseling)
- 3) การให้คำปรึกษาด้านอารมณ์และการปรับตัว (Affective Counseling)
- 4) การจัดวางตัวบุคคลทางอาชีพ (Job placement)

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือคนพิการ โดยผสมผสานกระบวนการและทักษะในการให้คำปรึกษา และการบริหารจัดการบริการ ดังนั้นนักให้คำปรึกษาจึงต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการสัมภาษณ์ การให้คำปรึกษาและการวางแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพ การประสานงานบริการ การจัดวางตัวบุคคลและการติดตามผล

ความเป็นมาของนักวิชาชีพนี้ในประเทศไทย

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ถือว่าเป็นนักวิชาชีพน้องใหม่ในวงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย โดยมีจุดเริ่มต้นจากวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้พัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชางานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Master of Arts Program in Rehabilitation Service for Persons with Disabilities) และเปิดสอนในแขนงวิชาการให้บริการแนะแนวในงานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Rehabilitation Counseling) ขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งถือ ซึ่งนับจากปี พ.ศ. 2540-2557 มีผู้สำเร็จการศึกษาในแขนงวิชาดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 46 คน โดยผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.61

(38 คน) กลับไปทำงานในตำแหน่งงานเดิม เช่น นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ครู นักวิชาการ ศึกษานักวิจัย นักสังคมสงเคราะห์ ร้อยละ 10.87 (5 คน) ประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับวงการ คนพิการ และมีเพียงร้อยละ 6.52 (3 คน) เท่านั้นที่ ปฏิบัติงานให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคน พิการ ซึ่งมีการกำหนดภาระงานไว้อย่างชัดเจน โดย ในจำนวนของผู้ที่ปฏิบัติงานการให้คำปรึกษาเพื่อ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ มี 2 คน ที่ได้ตำแหน่ง นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยตรง และอีก 1 คน มีตำแหน่งนักวิชาการศึกษา (ปฏิบัติงานให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคน พิการ) (Education Services & Student Affairs Section, Ratchasuda College, 2015) ทั้งนี้เนื่องจาก ในหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ยังไม่มีการกำหนดกรอบ อัตรากำลังตำแหน่ง และบทบาทหน้าที่ของนักให้ คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างชัดเจน มีเพียง มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้มีการกำหนดตำแหน่ง นักให้ คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เท่านั้น

การกำหนดตำแหน่งและบทบาทหน้าที่ นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคน พิการ ของมหาวิทยาลัยมหิดล เริ่มจาก ปี พ.ศ. 2546 อาจารย์อรอนงค์ สงเจริญ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยราชสุดา หัวหน้าแขนงวิชาการให้บริการ และแนะในงานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชางานบริการ ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ได้ทำการพัฒนาระบบการ บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล และมีการจัดตั้งหน่วยให้คำปรึกษา เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ในโครงสร้างองค์กร เพื่อจัดบริการช่วยเหลือคนพิการโดยการให้คำปรึกษา ในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และสนับสนุน ด้านเรียนการสอน การวิจัยของวิทยาลัย ตลอดจน เป็นสถานที่ศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติงานสำหรับ นักศึกษาและบุคลากรที่ทำงานด้านการให้คำปรึกษา ในงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และได้กำหนด บทบาทหน้าที่ของผู้ที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในงาน ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ คือ การให้คำปรึกษา และ

การบริหารจัดการบริการซึ่งขณะนั้นได้จ้างลูกจ้าง ชั่วคราว ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ให้ คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จำนวน 1 คน ซึ่งต่อมามหาวิทยาลัยมหิดลได้เห็นความ สำคัญของงานให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ จึงได้มีการกำหนดตำแหน่งนักคำปรึกษา เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Rehabilitation Counselor) ในอัตราพนักงานมหาวิทยาลัยมหิดล ขึ้น ในปี พ.ศ. 2551 ปัจจุบันมีผู้ได้รับการบรรจุ เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งนักให้คำปรึกษา เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จำนวน 2 คน โดย ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) หน้าที่ความรับผิดชอบหลัก

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคน พิการ ต้องปฏิบัติงานร่วมกับทีมกับนักวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการได้อย่าง เหมาะสมและมีความรอบรู้ในวิชาชีพ มีทักษะในการ ให้คำปรึกษา และการประสานงานบริการ เพื่อช่วย ให้คนพิการสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กับตนเองและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ช่วยให้คน พิการประสบความสำเร็จในเรื่องส่วนตัว การศึกษา อาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างอิสระตามศักยภาพของ บุคคลนั้น

2) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ

ลักษณะงานของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟู สมรรถภาพคนพิการ มีดังนี้

2.1) ให้คำปรึกษาแก่คนพิการและครอบครัว ตามหลักการให้คำปรึกษาทั้งในลักษณะการให้คำ ปรึกษาแบบรายบุคคลและแบบกลุ่มเพื่อช่วยเหลือคน พิการให้สามารถปรับตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมี ความสุข

2.2) เป็นผู้จัดการการบริการรายบุคคล (Case Manager) โดยรวบรวม ประเมินและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้รับบริการ มีส่วนร่วมในการวางแผนการฟื้นฟู สมรรถภาพและส่งเสริมให้คนพิการมีส่วนร่วมในการ วางแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพ

2.3) ติดต่อประสานงานการบริการต่างๆ ที่คน

พิการคนหนึ่งๆ ควรจะได้รับตามความเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.4) ติดตามการบริการซึ่งได้แก่การเยี่ยมบ้านหรือใช้วิธีติดตามทางโทรศัพท์ เพื่อศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการช่วยเหลือคนพิการและเพื่อทราบผลคืบหน้าเกี่ยวกับการบริการ

2.5) จัดบันทึกและจัดทำรายงานสรุปการให้บริการ

2.6) ทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

ทั้งนี้ บทบาทหน้าที่ดังกล่าว สอดคล้องกับ Nuchpongsai (2006) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาในงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย โดยสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่ทำงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เกี่ยวกับลักษณะงานที่นักให้คำปรึกษาในงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการควรปฏิบัติ พบว่า บทบาทหน้าที่ควรประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การจัดวางตัวบุคคล การบริการสนเทศ การบริหารจัดการ การประสานงานและ

อื่นๆ การติดตามผล โดยบทบาทที่สำคัญที่สุดคือ บทบาทด้านการคำปรึกษา โดยเฉพาะด้านอารมณ์และการปรับตัว

ความท้าทายของนักวิชาชีพนี้ในงานด้านคนพิการในประเทศไทย

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ถือว่าเป็นนักวิชาชีพน้องใหม่ในวงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทยปัจจุบันพบว่าในหน่วยงานที่ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการหลายแห่งมีบุคลากรบางวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่ใกล้เคียงกับนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ดังนั้นคำถามหลักที่เป็นความท้าทายประการหนึ่งคือ “นักวิชาชีพน้องใหม่นี้จะได้รับการพัฒนาให้มีความโดดเด่นในวงการงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการได้อย่างไร?”

ในบทความนี้ ผู้นิพนธ์ได้วิเคราะห์สถานการณ์ของนักคำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทยดังนี้

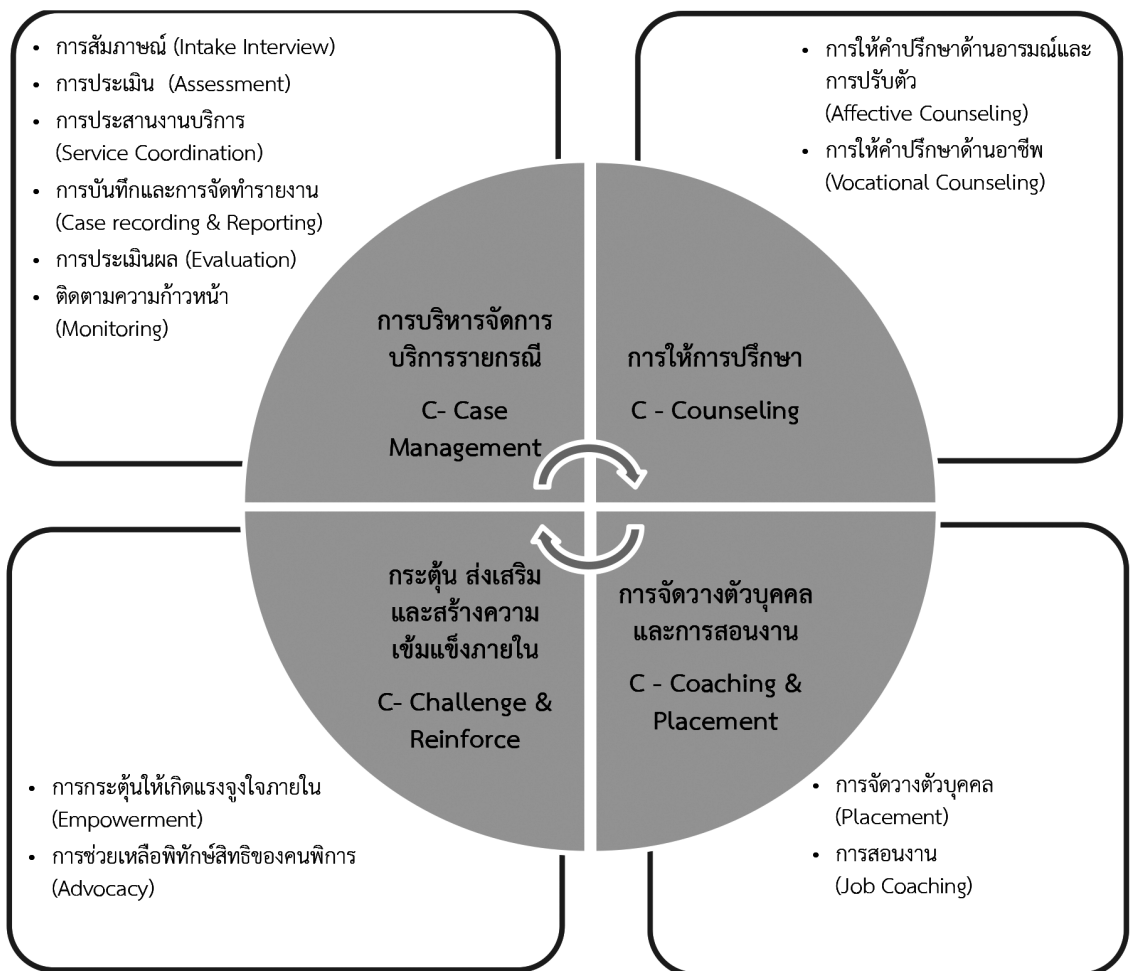
จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ol style="list-style-type: none"> 1) กลุ่มเป้าหมายของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ คือ คนพิการโดยตรง 2) มีหลักสูตรในการผลิตนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยตรง ได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Master of Arts Program in Rehabilitation Service for Persons with Disabilities) วิชาเอกการให้คำปรึกษาในการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Rehabilitation Counseling) วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล 	<ol style="list-style-type: none"> 1) บทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ยังไม่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับ
โอกาส	อุปสรรค
<ol style="list-style-type: none"> 1) ภาครัฐ/สังคม ให้ความสำคัญเกี่ยวกับงานการดูแลคนพิการ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม การจ้างงาน ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพคนพิการมากขึ้น 2) แนวโน้มของจำนวนคนพิการมากขึ้น โดยเฉพาะความพิการที่เกิดขึ้นภายหลัง เช่น อุบัติเหตุ รวมทั้งกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นผู้พิการ จึงต้องการผู้ที่ทำหน้าที่ในการช่วยให้พวกเขาได้เรียนรู้เพื่อปรับตัวเองให้อยู่ได้กับข้อจำกัดใหม่ๆ ของตน และมีวิธีการที่จะใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ 	<ol style="list-style-type: none"> 1) ยังไม่มีการกำหนดตำแหน่งนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน รวมทั้งองค์กรภาคเอกชน มีเพียงมหาวิทยาลัยมหิดลที่กำหนดเป็นอัตรากำลังพนักงานมหาวิทยาลัยเท่านั้น

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ของนักให้คำปรึกษา เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ดังกล่าวข้างต้น ผู้นิพนธ์มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้มีความโดดเด่นในวงการทำงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ใน 2 ประเด็นหลักดังนี้

ประเด็นที่ 1 ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

ให้มีความชัดเจน และเผยแพร่ให้มีความเข้าใจอย่างกว้างขวางในวงวิชาการ

ในบทความนี้ ผู้นิพนธ์ได้นำเสนอบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการซึ่งผู้นิพนธ์ได้สังเคราะห์บทบาทหน้าที่ของนักวิชาชีพนี้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอในรูปแบบ “Rehabilitation Counseling 4-C Model” ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบ “Rehabilitation Counseling 4-C Model”

จากภาพแสดงรูปแบบ “Rehabilitation Counseling 4-C Model” ข้างต้น สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

• **C-Case Management การบริหารจัดการบริการรายกรณี** ประกอบด้วย

1) Intake Interview การสัมภาษณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของผู้รับบริการ Roessler and Rubin (1992) ได้กล่าวว่าการสัมภาษณ์ที่ดีจะช่วยให้ นักให้คำปรึกษามองเห็นภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับ ปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ บริการ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะสามารถช่วยเหลือผู้รับบริการได้ และการประเมินที่มีความจำเป็น ผลจากการสัมภาษณ์นี้จะช่วยทำให้ผู้รับบริการเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของนักให้คำปรึกษาใน กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของตัวผู้รับบริการเองด้วย ผู้รับบริการจะเข้าใจถึงเรื่องการรักษาความลับในสิ่งที่นักให้คำปรึกษาและผู้รับบริการสนทนาหรือสื่อสารกัน และสุดท้ายผู้รับบริการจะเข้าใจถึงประโยชน์ของการฟื้นฟูสมรรถภาพและบริการที่จะได้รับ

2) Assessment การประเมิน เป็นการประเมินศักยภาพของผู้รับบริการ เกี่ยวกับ ความสนใจ ประสบการณ์ ทักษะต่างๆ รวมทั้งสุขภาพ และการศึกษา

3) Service Coordination การประสานงาน บริการนับว่าเป็นความรับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการบริการของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เนื่องจากจะต้องเป็นผู้ประสานงานหลักในการจัดการบริการในการให้ความช่วยเหลือคนพิการตั้งแต่การรับการส่งต่อ ประสานงานใน กระบวนการประเมินจากนักวิชาชีพต่างๆ การวางแผน บริการ การประสานงานเพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการฝึกทักษะหรือได้รับบริการด้านต่างๆ เช่น การรักษาทางการแพทย์ หรือการฝึกอาชีพประสานงานในการจัดหา เครื่องช่วยหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่างๆ อาทิ เก้าอี้ล้อเข็น หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการใช้ชีวิตอิสระได้มากขึ้น

4) Case recording และ Reporting การบันทึกและการจัดทำรายงาน ประกอบด้วย การจดบันทึก การจัดทำรายงานความก้าวหน้าในการ บริการ จัดทำสรุปการบริการตลอดโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพและการเก็บรักษาข้อมูล

5) Evaluation การประเมินผล เป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้รับบริการเพื่อจัดการบริการตามต้องการ

6) Monitoring ติดตามความก้าวหน้าของการปรับตัวในการฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือแผนการดูแลที่สำคัญของผู้รับบริการ

• **C-Counseling การให้คำปรึกษา**

1) Affective Counseling การให้คำปรึกษาด้านอารมณ์และการปรับตัว โดยใช้กระบวนการในการให้คำปรึกษา (counseling) ในการช่วยให้คนพิการสำรวจและเข้าใจปัญหาความต้องการของตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อความพิการ และความวิตกกังวลต่อการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ นอกจากให้คำปรึกษาแก่คนพิการแล้ว บ่อยครั้งที่ต้องให้การปรึกษาแก่สมาชิกในครอบครัวของคนพิการด้วย ทั้งนี้เพื่อช่วยแก้ปัญหาเรื่องครอบครัวที่จะเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ตลอดจนส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ครอบครัวช่วยสนับสนุนให้กำลังใจคนพิการในการฟื้นฟูสมรรถภาพ

2) Vocational counseling การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ โดยนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการประเมินความถนัด ความสนใจ และศักยภาพในการทำงานหรือการประกอบอาชีพของคนพิการ โดยรวบรวมข้อมูลประวัติด้านสังคมและอาชีพที่สัมพันธ์กับความต้องการด้านอาชีพของคนพิการ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพหรือความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกาย ลักษณะทางจิตสังคม การศึกษา และทักษะทางอาชีพ นำข้อมูลมาวิเคราะห์จุดแข็ง ข้อจำกัดในการทำงาน และความต้องการของคนพิการ ตลอดจนความ

ต้องการของนายจ้าง ในการให้การปรึกษาด้านอาชีพ นักให้คำปรึกษาจะเอื้ออำนวยให้คนพิการได้เห็นทางเลือกในการประกอบอาชีพ โดยการนำข้อมูลจากการประเมินทางด้านอาชีพมาพิจารณาาร่วมกันกับคนพิการ ในการวางแผนและตั้งเป้าหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านอาชีพ

• C-Coaching & Placement การจัดวางตัวบุคคล และการสอนงาน

1) Placement การจัดวางตัวบุคคลให้เหมาะสมซึ่งมีความสำคัญในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน จากพัฒนาการขั้นต่างๆ เช่น จากการศึกษา ระดับประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา จากมัธยมศึกษาสู่อุดมศึกษา จากอุดมศึกษาสู่การประกอบอาชีพ หรือจากโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์สู่โปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จะมีบทบาทหน้าที่ในการนำข้อมูลด้านต่างๆ ของคนพิการ มาวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลสารสนเทศต่างๆ และเอื้ออำนวยให้คนพิการได้เห็นทางเลือกในการก้าวสู่การเปลี่ยนผ่าน

2) Job Coaching การสอนงาน ประกอบด้วย การฝึกทักษะการทำงาน การสมัครงาน การให้การปรึกษา สนับสนุนให้กำลังใจในระหว่างที่คนพิการกำลังหางาน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการสมัครงาน ทำความเข้าใจและให้การปรึกษาแก่สถานประกอบการในชุมชนเกี่ยวกับคนพิการ เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถปรับตัวให้เข้ากับงานและสามารถจัดการกับปัญหาในการทำงานหลังจากที่ได้รับจ้างงานแล้วปรับทัศนคติที่เป็นอุปสรรคในการจ้างงาน โดยการให้ข้อมูลและจัดให้มีการจับคู่งานที่เหมาะสม รวมทั้งการเปิดโอกาสให้คนพิการได้ฝึกงานนั้น

• C-Challenge & reinforce กระตุ้นส่งเสริม และสร้างความเข้มแข็งภายใน

1) Empowerment การส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นให้คนพิการเกิดแรงจูงใจภายใน รวมทั้งทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่ามีความสามารถ

มีศักยภาพเพียงพอ ที่จะสามารถดำรงชีวิตอิสระได้ตลอดจนส่งเสริม พัฒนาและเสริมสร้างความสามารถของคนพิการในการรับรู้ปัญหา ความต้องการการตอบสนองหรือการจัดการกับปัญหา ความต้องการ หรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงสามารถใช้ทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองและรู้สึกกว่าตนเองมีอำนาจสามารถควบคุมความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของตนเองได้

2) Advocacy ให้การช่วยเหลือพิทักษ์สิทธิของคนพิการ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในชุมชน สังคมได้อย่างมีวิถีชีวิตอิสระ

ประเด็นที่ 2 ควรมีการผลักดันให้มีการกำหนดตำแหน่งนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ในองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เป็นสาขาวิชาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และจะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่ของนักคำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ไม่ใช่ลักษณะงานหลักของบุคลากรหรือผู้ที่ทำงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะงานที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะทาง ซึ่งต้องผ่านการศึกษาและฝึกอบรม โดยหน่วยงานหรือผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านต่างๆ อาจไม่สามารถทำงานได้ครอบคลุมบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการได้ ดังนั้น หน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้ความสำคัญโดยมีการกำหนดตำแหน่งนักคำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ Nuchpongchai (2006)สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเพื่อก่อตั้งองค์กรวิชาชีพ หรือสมาคมนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อกำหนดมาตรฐานวิชาชีพและหลักจรรยาบรรณสำหรับนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการอย่างชัดเจนต่อไป

สรุป

นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ หรือ Rehabilitation Counselor เป็นบุคลากรทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่มีบทบาทสำคัญในการเอื้ออำนวยให้คนพิการก้าวผ่านความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองทั้งทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ ทางด้านอาชีพตลอดจนสนับสนุนให้คนพิการมีส่วนร่วมในการวางแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งเป็นบุคคลที่เชื่อมต่อหรือประสานงานให้เกิดการบริการตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อให้คนพิการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ และมีวิถีชีวิตอิสระตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ บุคคลที่ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือคนพิการในกระบวนการให้คำปรึกษาในงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เรียกว่า “นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Rehabilitation Counselor)” ซึ่งเป็นวิชาชีพเฉพาะที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะที่มีความหลากหลายในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการจะต้องเป็นผู้ที่ “มีความรู้รอบด้าน สามารถประสานงานรอบทิศ” กล่าวคือ “มีความรู้รอบด้าน” หมายถึง จะต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ มีทักษะตามบทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาเพื่อ

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ รวมถึงต้องเป็นเสมือน “คลังข้อมูล” หรือต้องมีแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการหรือความพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ สิทธิของคนพิการในด้านต่างๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบการให้คำปรึกษาด้วย “สามารถประสานงานรอบทิศ” หมายถึง จะต้องมียุทธศาสตร์และมีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานในการจัดบริการ ตลอดจนมีเครือข่ายหน่วยงานที่ให้บริการ ทั้งนี้เพื่อนำองค์ความรู้และข้อมูลต่างๆ มาบูรณาการในการช่วยเหลือให้คนพิการได้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการอย่างไรก็ตาม นักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ยังไม่เป็นที่รู้จักในประเทศไทยมากนัก และยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพที่ชัดเจน ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนางานด้านการให้คำปรึกษาในงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้ความสำคัญ โดยมีการกำหนดตำแหน่งนักให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และร่วมกันกำหนดมาตรฐานวิชาชีพให้มีความชัดเจน และมีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bureau of Labor Statistics, U.S. Department of Labor. (2016). *Rehabilitation counselors: Occupational outlook handbook*. Retrieved from <http://www.bls.gov/ooh/community-and-social-service/rehabilitation-counselors.htm>
- Commission on Rehabilitation Counselor Certification. (2011). *Code of professional ethics for rehabilitation counselors*. Retrieved from <http://www.crcrcertification.com>
- Commission on Rehabilitation Counselor Certification. (2011). *Rehabilitation counseling*. Retrieved from http://www.crcrcertification.com/pages/rehabilitation_counseling/30.php
- Chan, F., Chronister, J., Catalana, D., Chase, A., & Eun-Jeong, L. (2004). *Foundation of rehabilitation counseling*. Retrieved from <http://counseling.sfsu.edu/pdfs/Foundation%20of%20Rehabilitation%20Counseling.pdf>

- Education Services & Student Affairs Section, Ratchasuda College. (2015). *Occupational information of master degreegraduate*, Ratchasuda College, Mahidol University.
- Maki, D.R., & Rigger, T.F. (1997). *Rehabilitation counseling: professional and practice*. New York: Springer.
- Martin, E. (2007). *Principle and practices of case management in rehabilitation counseling*. (2nded.). Illinois: Charles C Thomas.
- Nuchpongsai, P. (2006). *The role of rehabilitation counseling in Thailand*. Ratchasuda College, Mahidol University.
- Parker, R.M., & Szymanski, E.M. (1992). *Rehabilitation counseling: Basics and beyond*. (2nded.). Austin. TX : Pro-ed.
- Pepinski, H.B., & Pepinski, P. (1954). *Counseling : Theory and Practice*. New York : Ronal Press.
- Roessler, R.T., & Rubin, S.E. (1992). *Case Management and Rehabilitation Counseling*. (2nded.). Austin. TX : Pro-ed.
- Songcharoen, O. (2005). *Counseling for blind and low vision people*. Ratchasuda College, Mahidol University.
- Songcharoen, O. (2006). *Psychology for working with person with disabilities and family: Manual for disability support services staff*, Ratchasuda College, Mahidol University. Nakhon Pathom: Saiseeprint.